

mu priuče tudi kmetiški"? Stavek: „Jožek in Minka sta visela z gorko ljubeznijo na svojih starših“ (86) smrdi po nemškem slogu ter je brez potrebe zveržen; komur je do naravnega izražanja, bi kratko dejal: „Jožek in Minka sta jako ljubila starše“. Stavek: „Potem boš tudi znal vrednost pridobljenega ceniti“ (91) naj bolje slove tako-le: „Potem boš tudi cenil vrednost tega, kar si pridobil“. Stavek: „Gospodar in sin sta tekmovala, od koga bodo posli hitreje in plodonosneje izvrševani“ (95) je do jedra neslovenski ter naj se glasi: „Gospodar in sin sta tekmovala, kdo bo posle izvrševal hitreje in plodonosneje“. — Glede nekaterih slovničnih oblik bodi omenjeno to-le: „lahko“ kot prislov ima v drugi stopnji „laže“ (ne „lažje“, 57, 92); namesto „jabolčen cvet“ (28) stoj pravilno „jabolkov cvet“; namesto „ovenele rože“ (40), „ovenela roka“ (62) „uvele rože“, „uvela roka“. Ime „Vladimir“ se sklanja „Vladimira“, ne „Vladimirja“. Namesto „pojdi pogledat“ (57) stoj pravilno „pojdi gledat“, ker se namenilnik tvori samo iz nedovršnih glagolov. V stavku: „Zraven sede učitelj, star, prijazen gospod“ (57) morata imeti oba pridevnika določeno obliko, ker se je o tem starem, prijaznem gospodu že govorilo na str. 54. V stavku: „To je šlo tako naprej“ (61) naj se „naprej“ nadomesti z „dalje“. Sad se navadno utrga, ne odtrga (69). V stavku: „(Jabolka) se smejejo vsakemu, kdor gre mimo, in vabijo vsakega, kdor dvigne pogled“ (70) so vsi zaimki napačno rabljeni; čitaj pravilno: „... vsakomur, ki gre mimo... vsakogar, ki dvigne pogled“. Nadalje stoj: namesto „bosonog“ (70) kratko „bos“; namesto „vsak pameten človek“ (72) „vsak pametni človek“; namesto „izgrešila“ (80) „zgrešila“; namesto „kraljevi Zagreb“ (99) „kraljevski (ali kraljev) Zagreb“.

A. Funtek.

Marko Senjanin, slovenski Robinzon. Po angleškem izvirniku priredil Jan Baukart. Ljubljana 1920. Natisnila in založila „Učiteljska tiskarna“. 158 str.

Aprila 1719. leta je izšla v Londonu knjiga, ki je postala v kratkem času znana po vsem svetu in bila prevedena nešteto krat v skoraj vse jezike. Nje skromni naslov se je glasil „The life and surprising adventures of Robinson Crusoe“ (Življenje in čudoviti doživljaji Robinsona Crusoeja). To je bil prvotni Robinzon, katerega doživljaje je vsakdo izmed nas v zlatih časih otroške mladosti v Parapotovem prevodu vedno iznova prebiral in se ob njih zasanjal v daljne, nedosežne kraje in čase. Saj še Macaulay pravi: „Kdo se ne spominja z otožnostjo, kako je prvič čital Robinsona Crusoeja?“

Za 200letnico te knjige smo tudi Slovenci dobili „svojega“ Robinzona; pravim „svojega“, ker prevode angleškega smo že imeli. Kakor so Nemci bolj ali manj tesno držeč se izvirnika, ali pa tudi popolnoma prosto, priredili celo vrsto nemških Robinzonov, tako so tudi vsi drugi narodi prirejali svojim odnošajem primerne lastne Robinzone in nazadnje smo ga dobili tudi mi. Kakor pravi izdajatelj, ga je „priredil po angleškem izvirniku“. Kako ga je priredil, si hočemo malo natančneje ogledati.

Ime našega Robinzona, Marko Senjanin, se bo pač vsakemu zdelo neslovensko in to je menda prireditelj tudi čutil, ko je napisal v predgovoru, da „je Marko Senjanin slovenski Robinzon in v neki meri jugoslovanski“. Že v prvih vrsticah knjige zvemo, zakaj se tako naziva. Njegov oče je bil iz Senja v hrvatskem Primorju. Zaradi tega so ga nazivali Senjanina in to ime je rodbini, ki je živela v Trstu, ostalo. Tako je prireditelj prekrstil Robinzona Kreutznaerja,

imenovanega Crusoe, katerega oče je bil doma v Bremenu in živel najprej v Hullu in potem v Yorku, in srečno presadil povest, oziroma nje začetek, na domača tla.

Prireditej je vzel iz izvirnika nekako polovico in jo tako sestavil, da se kljub temu brezhibno čita, ne da bi se zevi spoznale. Pri taki povesti je krajšanje itak prav lahka stvar. Pri natančnem primerjanju onih delov pa, ki jih je prireditej prevel, zapazimo, da le slabo razume angleščino, ali pa da je prevod napravljen silno površno in malomarno, kajti ponekod je kar pol stavka ali celo več stavkov izpuščenih, ali so pa popolnoma predrugačeni, oziroma je prireditej smisel napačno razumel in to večinoma pri težjih, ali starinskih, manj razumljivih konstrukcijah, oziroma pri strokovnih (na pr. mornarskih) izrazih, čemur se je prireditej na ta način kar lepo ognil, kar je seveda tudi „prireditev“.

Oglejmo si par takih mest. Angleško besedilo sem posnel po Tauchnitz Edition, ki je pretiskana po Keltiejevi izdaji Defoejevih del (Edinburgh 1880.). Baukart str. 5.: „Mala mestna šola“ je v izvirniku a country free-school, to je brezplačna deželna, naša „ljudska“ šola. „Namenil me je uradniški službi“, pravilno „določil me je za pravo (jus)“, kajti v izvirniku stoji: designed me for the law. Baukart str. 6.: Moj oče, moder in resen mož, me je skušal odvrniti od teh naklepov, ki je v njih videl mojo nesrečo. Nekega jutra me pokliče k sebi v sobo — zaradi protina ni mogel hoditi — ter izpregovori z menoj o tej zadevi. „Čemu hočeš ostaviti dom in rojstni kraj? — Pomisli dobro, ali te ne žene na morje samo želja za nemirnim življenjem! Glej tu doma bi lahko živel lepo v miru in precejšnji blaginji, ako bi bil marljiv in vztrajen.“ Izvirnik: My father, a wise and grave man, gave me serious and excellent counsel against what he foresaw was my design. He called me one morning into his chamber, where he was confined by the gout, and expostulated very warmly with me upon this subject: he asked me what reasons more than a mere wandering inclination I had for leaving my fathers house and my native country, where I might be well introduced, and had a prospect of raising my fortune by application and industry, with a life of ease and pleasure.

Reklo bi se: Moj oče, moder in preudaren mož, mi je resno in zelo prav odsvetoval od mojega načrta, za katerega sem se odločil. Neko jutro me je poklical v svojo sobo, kamor je bil navezan zaradi protina, in me zelo iskreno prijel glede te zadeve: vprašal me je, ali me še kaj drugega žene razen samo lahkomišelnega nagnenja, da zapustim hišo svojega očeta in svoj rojstni kraj, kjer bi se dobro ustalil in bi lahko z gotovostjo pričakoval, da povečam svoje imetje z vztrajnostjo in pridnostjo, zajedno pa imel udobno in veselo življenje.

To je primer za odstavek, ki ga je Baukart še precej neskrajšanega (razen izpuščenega: very warmly; what reasons more than a mere wandering inclination; where I might be well introduced) sprejel v svojo knjigo. Prvega stavka ni razumel. Design ni nesreča, temveč: naklep.

Baukart str. 26.: Odtam (namreč od severovzhoda) je besnel na tako grozovit način, da smo se morali za celih 12 dni prepustiti le njegovi nestalni volji. Ni mi treba poudarjati, da sem vsak čas pričakoval smrti, in nihče ni bil na ladji, ki bi se nadejal rešitve. Povrhu smo med tem izgubili tri ljudi: en mornar je umrl za vročico, nekega drugega in vajenca je morje splavilo s krova. Šele na dvajseti dan se je burja (!) malo poglela, in določili smo približno, da se nahajamo severno od veletoka Amazonas.

Izvirnik: From whence it blew in such a terrible manner, that for twelve days together we could do nothing but drive, and, scudding away before it, let it carry us whither ever fate and the fury of the winds directed; and during these twelve days, I need not say that I expected every day to be swallowed up; nor, indeed, did any in the ship expect to save their lives. In this distress, we had, besides the terror of the storm, one of our men died of the calenture, and one man and the boy washed over-board. About the twelfth day, the weather abating a little, the master made an observation as well as he could and found that he was in about 11 degrees north latitude, but that he was 22 degrees of longitude difference west from Cape St. Augustino.

Dobeseden prevod: „Odkoder je tako strašno pihal, da celih 12 dni nismo mogli drugega, kakor se dati gnati in, bežeč pred njim naprej, ga pustiti, da nas zaneše, kamorkoli nas je vedla usoda in smer vetrov; in ni mi treba reči, da sem v teh dvanajstih dneh pričakoval vsak dan, da se pogreznem in zares nihče na ladji ni pričakoval, da bo rešil svoje življenje. Razen tega nam je v tej sili poleg grozote viharja eden naših ljudi umrl na vročici, nekega drugega in fanta pa je splavilo s krova. Okoli dvanajstega dne se je vreme malo poleglo in kapitan je določil položaj tako dobro, kakor je mogel, in našel, da je bil približno 11 stopinj severne širine, toda da je bil 22 stopinj dolžinske razlike zapadno od rtiča sv. Avgušтина.“

Baukart je torej stavek „and, scudding away before it, let it carry us whither ever fate and the fury of the winds directed“ kar izpustil, ker menda mornarskih izrazov drive, scud, carry in direct, katerih pomen je precej enak, ni razumel ali pa ni znal najti zanje primernih slovenskih besed. I expected every day to be swallowed up se ne pravi „sem vsak čas pričakoval smrti“, temveč: sem vsak dan pričakoval, da se potopim (pogreznem). V naslednjem stavku je izpustil izraze „in this distress“ in „besides the terror of the storm“. About the twelfth day se ne pravi „še na dvajseti (!) dan“, ampak: okoli dvanajstega dne. Sledeči stavek je spet skrajšan in s tem se je prireditelj ognil mornarskim izrazom: made an observation, 11 degrees north latitude, 22 degrees of longitude difference.

Dnevnik (str. 38) se začne v izvirniku s 30. septembrom, prireditelj ga je znatno skrajšal in ga začel šele pri 10. decembru. 24. decembra stoji v izvirniku: Much rain all night and all day: no stirring out, to je: Mnogo dežja noč in dan, nemogoče iti ven. Baukart prevede z: Deževalo je noč in dan; na lov (!) nisem mogel, in dodal: Doma praznujejo nocoj božični večer z vsemi starimi običaji. V mislih na izgubljeno srečo sem se razjokal. Ta dodatek kaže, kakor ves način prireditve, da knjiga menda le ni napravljena na podlagi angleškega izvirnika, ampak po kaki drugi, skoraj gotovo nemški ali hrvaški prireditvi Robinzona.

Se en primer. Baukart str. 154.: Za naseljence nakupim še pet krav, tri izmed njih s teleti, nekoliko ovac, nad 20 svinj, dve kobilici in žrebca. Vse to je srečno prispelo na otok.

Izvirnik: I sent them also from the Brasils five cows, three of them being big with calf, some sheep, and some hogs, which, when I came again, were considerably increased.

Dobesedno: „Poslal sem jim tudi iz Braziliije pet krav, od teh tri breje, nekaj ovac in nekaj prasice, ki so se vse močno pomnožile, ko sem prišel nazaj“.

Tudi ta stavek nam predočuje prav dobro način Baukartove prireditve.

Knjigi je dodan seznam manj znanih besed in seznam manj znanih zemljepisnih imen. Kaj je vse vzeto v prvi seznam in na kak način je razloženo, nam kažejo primeri: črevelj — približno 30 cm; hrbišče ladje — ladjin najspodnejši del, podoben prsni kosti ptic; paluba — krov, vrhni, vodoravni in tlom podobni del ladje, ki pokriva njen trup; tridesetletna vojna — od leta 1618. do 1648. V seznamu manj znanih zemljepisnih imen ima napačen naglas Bárbados (pravilno Barbádos) in San Sálvador (pravilno Salvadór). Naglasa pa ni pri treh: Lizbona, Madrid, Trinidad, kar je najmanj nedoslednost.

Knjigo kvari par predpotopnih slik.

Pavel V. Brežnik.

Ivan Andrić: Put Alije Gjerzeleza. Beograd 1920. S. B. Cvijanović. 41 str.

Ko sem prečital to značilno povestico, se mi je zdelo, kakor bi bil blodil po daljnih in tujih krajih med tujimi in čudnimi ljudmi. Pa nisem. Povest se vrši v okolici Sarajeva in Višegrada, kamor je na svojem potepuštvi „... stigao Gjerzelez. Pjesma je išla pred njim. Na bijelu konju, krvavih očiju, on je jahao ravanlukom... čevkeni na Gjerzelezu sjali su i poigravali na vjetru... On je nosio slavu mnogih megdana...“ Junačil je od krčme do krčme, strahoval s svojo močjo in nasilnostjo, kogar je dosegel. Posebno je zalezoval lepe ženske. Lepa ženska, pa naj je bila že gosposka, kmetska, ciganska ali tudi vlačuga, ga je zmešala, da „... izgubi u tili čas svaki račun o vremenu i istinskim odnosima i svako razumevanje za stvarnost, koja rastavlja ljude jedne od drugih“. Z vsem svojim kipečim zdravjem in napeto moško močjo hrepeni po lepi Benečanki, radi katere ga osmešijo in ponižajo, da malodušno pobegne v družbo cigank, ki pa se tudi rogajo njegovemu koprnenju. Od jeze in žalosti popiva s cigani, prepeva in se zaman prikupuje ciganki Zemki: „... Ne gadjaj se Zemko..., samo dodji!“ A ker se je osmešil, je izgubil ves ugled. „Beđan, nesrečan, slavan i smiješan, tako je obišao Gjerzelez pō carevine.“ Naposled se je zagledal v Sarajevu v prelepo Katinko, ki so jo morali skriti pred nasilnim Turkom. Zato se je „nadimao od gnjeva. Ne moći do te vlahinje; nikad ne moći. I ne moći nikog ubiti i ništa razbiti! ... I kakve su to žene do kojih se ne može kao ni do Boga?...“ Žalosten in jezen je naposled „zakrenuo u jedno malo dvorište s visokom kapijom... U maloj i lijepoj sobi, u prigušenom svijetlu zavjesa... sjedila je s mirnim očima i bijelim rukama, Jekaterina, kao da čeka...“ Bila je izmed onih, ki so „... kupovne i cijelom gradu po imenu poznate djevojke...“ Ta šele ga je rada utešila in pomirila, da je pokojno „... pripio lice uz tanko tkivo njenih dimija; pred očima su mu kružili svijetli i crveni kolutovi nesrečne krvi i bezbrojne uspomene, ublažene i daleke...“ Benečanka „čije se tijelo, vitko i plemenito, ne može ni zamisliti. Ciganka Zemka, drska i podmukla, a mila životinja...“ V mislih se mu prikazujejo vse ženske, ki jih je kdaj imel „... gojna udovica. Strasna jevrejka. I Katinka, voće koje nije u hladu. — Ne, to je ruka Jekaterine. Samo Jekaterine! Jedino do Jekaterine se ide ravno!... zašto je put do žene tako vijugav i tajan, i zašto on sa svojom slavom i snagom ne može da ga pregje, a prelaze svi gori od njega? Svi, samo on, u silnoj i smiješnoj strasti, cio svoj vijek pruža ruke kao u snu. Šta žene traže? —“